

VIKTIGA PROBLEM I VÄST

MARCUS WEISSENBILDER OCH JOHAN MARTINSSON

Sammanfattning

När medborgarna rangordnar de viktigaste samhällsproblem i olika undersökningar får det ofta stort genomslag i media. Fokus ligger dock närmast uteslutande på nationell nivå och så gott som alltid på gruppen medborgare som helhet. Detta innebär att media och partier riskerar missa skillnader som kan finnas mellan olika politiska nivåer och geografiska områden i Sverige, samt skillnader som potentiellt existerar mellan olika grupper av medborgare. I det här kapitlet analyserar vi vilka frågor och samhällsproblem som är viktigast nationell, regional och kommunal nivå, och gör även en djupdykning i bostadsfrågan som samhällsproblem. Vår analys visar att det finns markanta geografiska skillnader i bostadsfrågan, där göteborgarna utmärker sig mot övriga västsvenskar genom större oro över bostadsproblem. Analyser på individnivå visar dock att det oavsett bostadsort är medborgare som själva är berörda, exempelvis genom att de överväger att flytta eller upplever att det råder bostadsbrist, som oftare anger bostäder som ett av de viktigaste samhällsproblemen.

Bostadsfrågor rapporteras frekvent i media och otaliga artiklar redovisar problem som bostadsbrist, skuldsättning och trångboddhet. Trots detta var frågan i det närmaste frånvarande från den nationella politiska debatten inför valet 2018 och opinionsundersökningar visar ständigt att bostadsfrågan hamnar långt ner i medborgarnas dagordning över samhällsproblem. Frågor uppstår då hur detta kommer sig och vem som faktiskt bryr sig om bostäder.

Vilken fråga som toppar medborgarnas dagordning över de viktigaste samhällsproblem är något som ständigt diskuteras. Frekventa opinionsundersökningar inför valet visade hur vissa frågor hade blivit mer eller mindre viktiga för medborgarna den senaste tiden eller huruvida en fråga var viktigare än en annan. Sådana undersökningar väcker ofta stort intresse bland så väl media som beslutsfattare. Det är av naturliga skäl viktigt för de tidigare nämnda aktörerna att känna till vad medborgarna prioriterar politiskt. Partier vill fånga upp de problem väljarna tycker är viktigast och media har intresse av att bevaka och rapportera medborgarnas viktigaste frågor. Resonemanget om vilken fråga som bör dominera medias rapportering är dock sällan så enkel, då medias rapportering i sig även påverkar medborgarnas bedömning av huruvida en fråga är viktig (McCombs & Shaw, 1972; Cohen, 1995). Den typen av resonemang är visserligen utanför detta kapitel

ramar, men bör ändå hållas i åtanke vid analyser av hur viktigt ett visst problem är på den politiska dagordningen.

Medborgarnas dagordning över viktiga samhällsproblem har länge visat sig spela en roll för partival i allmänna val (Holmberg, 1981; Budge & Farlie 1983; Petrocik 1996). För att kunna förstå varför partier prioriterar vissa problem över andra är det avgörande att förstå vilka frågor som är viktiga för vilka medborgare. Under valdebatten 2018 var boendefrågan ett av de klart mindre prioriterade områdena av de politiska partierna och på nationell nivå var det sällan bostäder fick något utrymme överhuvudtaget i de större debattprogrammen. Redovisningar av de viktigaste samhällsproblemen görs övervägande på aggregerad nivå, över hela det svenska folket, och risken uppstår då att skillnader mellan olika grupperingar och nivåer förbises. Det är rimligt att tro att olika grupper i samhället prioriterar olika politiska frågor och att prioriteringsskillnaderna kan vara relativt stora, vilket är något tidigare forskning har visat (Martinsson & Weissenbilder, 2018).

I följande kapitel presenterar vi först medborgarnas viktigaste samhällsproblem i jämförelse mellan olika politiska nivåer (nationellt, regionalt, kommunalt). Den avslutande analysen fokuserar sedan på bostadsfrågan. I den avslutande analysen visar vi hur frågan skiljer sig åt längs socioekonomiska faktorer och individuella åsikter, för att på så vis nyansera resultaten.

Frågor som utmärker dagordningen 2017 – Geografiska skiljelinjer

När frågan bryts om viktigaste samhällsproblem bryts ned till andelen som angett ett visst problem, snarare än enbart en rangordning, uppstår stor variation. På den regionala nivån står sjukvården ut och på kommunal nivå ligger utbildning betydligt över övriga problem. Tabell 1 visar på regional nivå att sjukvården bedöms som viktig för mer än en dubbelt så stor andel av befolkningen som invandringsfrågan trots att den senare ligger på andra plats. På kommunal nivå är skillnaden 2017 mellan det viktigaste och det näst viktigaste samhällsproblemet ungefär lika stor som på nationell nivå. Historiskt sett brukar dock skolan som problem ligga mer än 10 procentenheter över det näst största samhällsproblemet (Martinsson & Andersson 2018; 2). Tabell 1 tydliggör att det på nationell nivå är jämnare mellan de två största samhällsproblemen, med ett tredje något efter, innan ett stort hopp följer ner till den fjärde största frågan.

I tabell 1 finns även en nedbrytning av svaren på frågan om de viktigaste samhällsproblemen i Sverige för de som bor i Västsverige. Intressant att notera för denna grupp är hur väl i linje svaren ligger med resultaten från hela riket. Samtliga skillnader mellan grupperna ligger inom den statistiska felmarginalen och det tycks som om västsvensarna i stort har samma bild som invånarna i hela riket när det kommer till vilka samhällsproblem som är viktigast i Sverige idag. Däremot kan vi inte baserat på de data vi använder här veta huruvida resultaten från de regionala och kommunala problemen i den västsvenska SOM-undersökningen

är generaliserbara till andra delar av Sverige. I många avseenden speglar olika regioner och kommuner i Sverige varandra, men Västra Götaland skiljer sig åt i frågor som arbetslöshetsnivåer, företagande, näringslivsstruktur, utbildningsnivå, befolkningstäthet och annat. Resultaten bör därför enbart ses som representativa för en västsvensk kontext.

Tabell 1 Viktiga samhällsproblem på olika geografiska nivåer, 2017 (procent)

	Sverige	Sverige (bland de som bor i Västsverige)	Regionen i Västsverige	Kommunen i Västsverige
Invandring/integration	43	45	18	20
Sjukvård	37	39	40	24
Skola/utbildning	30	31	16	30
Lag och ordning	17	14	9	8
Sociala frågor/problem	15	14	9	13
Äldre frågor	14	15	7	14
Miljö/energi	10	10	5	5
Arbetsmarknad	9	7	4	6
Bostäder/byggnadsfrågor	5	5	7	14
Antal svarande	5 344	998	3 059	3 059

Kommentar: De första två kolumnerna i tabellen visar de mest angivna samhällsproblemen i Sverige samt i Sverige bland de som bor i väst baserat på data från den nationella SOM-undersökningen utifrån frågan 'Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i Sverige idag?' där respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem. Kolumn tre och fyra visar de mest angivna samhällsproblemen i Väst och i den egna kommunen baserat på frågorna "Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?" samt "Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor?", även här får respondenterna uppge upp till tre samhällsproblem.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017 och den västsvenska SOM-undersökningen 2017.

Det är även värt att notera att frågetrion invandring, sjukvård och skola alla tre ligger högst på dagordningen på samtliga politiska nivåer 2017. Trots de separerade ansvarsområdena för de olika politiska nivåerna så ser alltså medborgarna samma tre problem som de tre mest aktuella på samtliga nivåer. Den interna rankingen mellan problemen på de olika nivåerna indikerar visserligen att medborgarna anger problem delvis utifrån vilken politisk nivå som har ansvaret för politikområdet. Att samma tre problem återfinns i toppen på samtliga politiska nivåer ger dock även en viss indikation om att medborgarna anser att vissa problem står över den politiska ansvarsfördelningen mellan olika nivåer och att tillfälle snarare tas att nämna frågan oavsett vilken nivå som är ansvarig.

Tydligt av tabell 1 blir att även om frågan om boende ligger lågt bland medborgarnas viktigaste samhällsproblem på nationell nivå så är det en viktig fråga

för medborgarna på den kommunala politiska arenan. På den kommunala nivån ligger bostadsfrågan på en delad fjärdeplats, tillsammans med äldre frågor. En tydlig trend under de senaste åren, jämfört med tidigt 2000-tal, är att bostadsfrågan har rört sig uppåt på medborgarnas dagordning på den kommunala nivån (Martinsson & Andersson, 2018; 2). Bostadsfrågan har under perioden 1998-2012 legat på mellan 7-10 plats på medborgarnas dagordning på kommunal nivå och det var först 2012 som en tydlig ökning kunde noteras. Att frågan ligger relativt lågt på dagordningen på så väl nationell som regional nivå trots den rådande situationen på bostadsmarknaden kan tolkas som att medborgarna främst ser bostäder som ett lokalt problem. Bostadsfrågan är därmed ett av de få samhällsproblem i SOM-undersökningarna som enbart är viktig för medborgarna på en politisk nivå, den kommunala, medan majoriteten av övriga viktiga frågor har liknande relevans för medborgarna så väl nationellt som regionalt och kommunalt.

Bostadsfrågan som regional och lokal fråga bland medborgarna

I kapitlets andra del ska vi nu gå vidare med att fokusera särskilt på bostadsfrågan och vilka grupper som anser att den tillhör de viktigaste samhällsproblemen. Vi lämnar då den nationella nivån och koncentrerar oss på den regionala, och framförallt, den kommunala, nivån. Vi inleder avsnittet med att analysera hur viktig frågan är för olika grupper av befolkningen. Utöver traditionella demografiska och socio-ekonomiska grupper jämför vi även olika geografiska regioner i Västra Götaland samt ett antal mer personliga faktorer som hur man själv ser på sitt boende i nuläget och även ett par frågor om hur respondenterna uppfattar bostadssituationen, om respondenterna uppfattar att det saknas bostäder exempelvis. Från och med detta steg begränsar vi vår analys till de respondenter som uppgett minst ett samhällsproblem på den öppna frågan. Anledningen till detta är att undvika att olika gruppers benägenhet att inte svara på öppna frågor ska snedvrída resultatet när vi analyserar vilka faktorer som gör att människor tycker att bostadsfrågor är ett viktigt samhällsproblem.

Forskning om medborgarnas agenda brukar dela in samhällsfrågor i olika typer. Vissa frågor kommer medborgarna främst i kontakt med via massmedia, som exempelvis internationell politik, medan medborgarna i andra frågor även får direktkontakt med verkligheten inom området och därmed även skapar egna personliga erfarenheter som kan påverka deras politiska attityder såväl som deras verklighetsuppfattningar och prioriteringar mellan olika frågor och samhällsproblem (Zucker, 1978; Walgrave & van Aelst, 2006). Bostadsfrågan är ett område där invånarna definitivt själva kan få egna erfarenheter även om exempelvis massmedia är en viktig informationskälla i bostadsfrågan för många.

I tabell 2 redovisas en nedbrytning av bostadsfrågan som samhällsproblem på så väl regional nivå (kolumn ett) som kommunal nivå (kolumn två), fördelat på de tidigare nämnda olika grupperna. På regional nivå syns främst en geografisk skillnad,

där det inom Västra Götalandsregionen främst är i Göteborg bostäder anses som ett samhällsproblem. Även inom Göteborg finns stora skillnader mellan boendeområden, skillnaden mellan Sydväst där 14 procent anger bostäder som viktigaste samhällsproblem och Nordost där 28 procent anger detsamma är slående. Antalet svarande i nordöstra Göteborg är dock få, varför denna siffra kan vara behäftad med större statistisk osäkerhet.

Tabell 2 Bostäder som samhällsproblem utifrån demografiska och politiska faktorer, regional och kommunal nivå i Västra Götaland 2017 (procent)

		Bostäder på regional nivå	Bostäder på kommunal nivå	Antal svar
Samtliga		9	18	2 263
Kön	Kvinna	11	17	1 158
	Man	8	19	1 105
Ålder	16–29 år	18	20	327
	30–49 år	8	18	651
	50–64 år	11	19	577
	65–85 år	6	16	708
Utbildning	Låg	7	16	298
	Medellåg	10	17	626
	Medelhög	11	20	521
	Hög	9	18	767
Hushållsinkomst	Max 300 000 sek	11	19	451
	Mellan 301 000 – 700 000 sek	10	19	950
	Mer än 700 000 sek	8	17	730
Delregion i VGR ²	GBG-regionen	12	20	1 240
	Sjuhärad	10	14	265
	Skaraborg	5	14	365
	FyrBoDal	5	18	393
Stadsdelar i Göteborg ³	Göteborgs kommun (helhet)	9	18	725
	Nordost	18	28	67
	Örgryte-Härlanda	12	17	103
	Centrum & Linne	11	19	202
	Sydväst	6	14	161
	Hisingen	14	18	192
Subjektiv klass	Arbetarhem	11	19	798
	Jordbrukarhem	5	11	65
	Tjänstemannahem	9	20	840
	Högre tjänstemannahem	8	15	224
	Företagarhem	8	17	184

Forts.

Tabell 2 forts.

		Bostäder på regional nivå	Bostäder på kommunal nivå	Antal svar
Nöjdhet med nuvarande bostad	Mycket nöjd	9	16	1 278
	Ganska nöjd	10	20	758
	Varken nöjd eller missnöjd	9	22	125
	Ganska missnöjd	17	25	64
	Mycket missnöjd	(30)	(35)	20
Överväger att flytta	"Ja, jag ska flytta"	10	21	564
	"Ja, jag söker aktivt ny bostad"	17	29	136
	"Ja, jag har funderat på att flytta"	17	24	126
	"Nej"	8	15	1 428
Verklighetsbild	"Det saknas bostäder för unga som vill flytta hemifrån"	10	19	2 480
	"Det är bostadsbrist i kommunen där jag bor"	10	19	2 263

Kommentar: För frågans lydelse se tabell 1. Tabellen innefattar enbart de som angett minst ett samhällsproblem. Utbildning: Låg = ej fullgjord obligatorisk skola eller grundskola, Medellåg = gymnasium, folkhögskola eller motsvarande, Medelhög = eftergymnasial utbildning, ej examen från högskola/universitet, Hög = examen från högskola/universitet. För delregioner i VGR samt stadsdelar i Göteborg, se not. Verklighetsbild: "I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden", skala från 1-5 ("instämmer helt" till "instämmer inte alls"). Siffrorna visar de som angett "instämmer helt" och "2". Svar inom parentes bygger på under 50 svarande.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2017.

I tabell 2 ser vi även relativt stora skillnader inom frågan om nöjdhet med boende. Det låga antalet respondenter som anger sig vara "ganska missnöjd" samt "mycket missnöjd" med sitt boende gör dock att det inte går att statistiskt säkerställa siffrorna för dessa grupper även om det tycks rimligt att de som är mer missnöjda med sitt boende också tycker att bostäder är ett viktigare samhällsproblem. På frågan om huruvida respondenten överväger att flytta syns även där skillnader mellan olika grupper. De som inte överväger att flytta är minst troliga att ange bostäder som samhällsproblem medan de som aktivt söker bostad och funderar på att flytta är mest troliga att ange problemet. På kommunal nivå följer respondenternas sannolikhet att ange bostadsfrågan som ett problem samma mönster vad gäller gruppskillnader. Generellt sett är det dock fler som anger bostäder som ett problem på den kommunala nivån. Vissa tendenser finns inom Västra Götalandsregionen att skillnader råder mellan olika områden, där boende i FyrBoDal verkar något mer troliga att ange bostäder som problem jämfört med den kommunala frågan. Skillnaderna mellan dessa grupper är dock små och bör tolkas försiktigt.

Geografiska och individuella skillnader

I syfte att få en bättre bild över vilka faktorer som i störst utsträckning har ett signifikant samband med sannolikheten att nämna bostadsfrågan som ett av de viktigaste samhällsproblemen genomför vi ett antal bivariata och multivariata logistiska regressioner. Regressionsanalyserna utförs i syfte att visa så väl styrkan i olika potentiella förklaringsfaktorer som huruvida sambandet är statistiskt signifikant. Resultaten från regressionerna redovisas i tabell 3. Den första kolumnen (bivariat) visar på en rad bivariata logistiska regressioner, där kön, ålder, utbildning, inkomst, delregion, klass, nöjdhet med bostaden, övervägande att flytta, åsikter om huruvida det saknas bostäder för unga och åsikter om huruvida det är bostadsbrist körs enskilt mot att ange bostadsfrågan eller ej. Kolumn två anger resultaten från en multivariat logistisk regression (multivariat 1) med ett antal faktorer, dock utan att inkludera några subjektiva perceptioner eller värderingsfrågor. Detta i syfte att påvisa vilka direkta gruppskillnader som framkommer under kontroll för andra faktorer. De variabler som är valda för analyserna speglar ett brett spektrum av socioekonomiska faktorer som används regelbundet inom samhällsvetenskapliga analyser.

I kolumn tre (multivariat 2) byggs modellen sedan på genom att inkludera värderingsfrågor som nöjdhet med bostaden, huruvida respondenten överväger att flytta, samt påståendefrågor om respondenten anser att det saknas bostäder för unga som vill flytta och om det är bostadsbrist. De valda värderingsfrågorna är de frågor på individnivå i den västsvenska SOM-undersökningen som har starkast koppling till bostäder som sakfråga. Även analyserna i tabell 4 genomförs enbart på de respondenter som nämnt minst ett samhällsproblem på den öppna frågan. Resultaten redovisas i form av oddskvoter där siffror lägre än 1 anger att en viss grupp är mindre trolig att ange bostäder än referensgruppen, medan siffror högre än 1 visar att en grupp är mer trolig att ange bostäder.

De resultat vi finner i de enskilda bivariata logistiska regressionerna visar på förväntad riktning på oddskvoterna i närmast samtliga fall, dock ofta på en icke-signifikant nivå. En signifikant skillnad ($p < 0.05$) finns vid delregioner i Västra Götaland, där respondenter är mindre troliga att ange bostäder som samhällsproblem om de bor i en delregion utanför Göteborg. Detta är föga förvånande då det i storstaden Göteborg finns större problem med bostadsbrist (Dagens Nyheter, 2018). De överlag största effekterna finns dock bland åsiktsfrågorna på den individuella nivån. På frågan om huruvida man överväger att flytta är samtliga respondenter långt mer troliga att ange bostäder som samhällsproblem. Logiken följer även här att speciellt de som aktivt söker bostad kan antas rimliga att uppe bostäder som ett samhällsproblem. Påståendefrågor om huruvida det är avsaknad av bostäder för unga och huruvida det är bostadsbrist följer i denna logik. Vi ser också i den bivariata analysen att de äldsta är något mindre sannolika att ange bostäder som ett viktigt problem än den yngsta (referensgruppen).

Tabell 3 Samband av olika faktorer kring att ange bostadsfrågor som viktigaste samhällsproblem i kommunen, Västra Götaland 2017 (bivariata och multivariata logistiska regressioner, oddskvoter)

	Bivariat	Multivariat 1	Multivariat 2
Man (kvinna ref.)	1,10	1,21	1,25*
Ålder (19–29 år ref)			
30–49 år	0,88	0,88	0,91
50–64 år	0,91	0,95	1,00
65–85 år	0,74*	0,76	0,87
<i>Utbildning (låg ref)</i>			
Medellåg	1,05	0,96	0,95
Medelhög	1,24	1,12	1,09
Hög	1,15	1,08	1,05
<i>Hushållsinkomst (301 000 – 700 000 sek ref)</i>			
Max 300 000 sek	0,98	1,03	0,98
Mer än 700 000 sek	0,86	0,78*	0,82
<i>Delregion i VGR (GBG-regionen ref)</i>			
Sjuhärad	0,62**	0,62**	0,73
Skaraborg	0,62***	0,71*	0,91
FyrBoDal	0,88	0,93	1,17
<i>Subjektiv klass (Arbetarhem ref)</i>			
Jordbrukarhem	0,53	0,57	0,46
Tjänstemannahem	1,08	1,13	1,15
Högre tjänstemannahem	0,76	0,84	0,95
Företagarhem	0,92	0,97	0,99
<i>Nöjdhet med bostad (varken nöjd/missnöjd ref)</i>			
Mycket nöjd	0,67*	-	0,97
Ganska nöjd	0,84	-	0,99
Ganska missnöjd	1,15	-	1,05
Mycket missnöjd	1,87	-	1,67
<i>Överväger att flytta ("Nej" ref)</i>			
"Ja, jag har funderat på att flytta"	1,47***	-	1,23
"Ja, jag söker aktivt bostad"	2,29***	-	1,60*
"Ja, jag ska flytta"	1,72**	-	1,35
"Det saknar bostäder för unga som vill flytta hemifrån"	1,39***	-	1,02
"Det är bostadsbrist i kommunen där jag bor"	1,54***	-	1,45***
N	-	1 994	1 994
Pseudo R2	-	0,01	0,03

Kommentar: Resultatet i första kolumnen visar oddskvoterna för att ange bostad som samhällsproblem i kommunen i en rad bivariata regressioner, i andra kolumnen visas sedan resultat för en multivariat regression med samtliga variabler. Den beroende variabeln bygger på de som angett boende som samhällsproblem på kommunal nivå på frågan "Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor?". Resultaten i tabellen innefattar enbart de som angett minst ett samhällsproblem. För övriga frågors formulering och svarsalternativ se tabell 3. Signifikansnivåerna som redovisas: *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2017.

I den första multivariata logistiska regressionsanalysen syns fortsatt signifikant effekt från området Sjuhärad på delregionsfrågan ($p < 0.05$) och även här följer riktningen det förväntade hållet. Den signifikanta skillnaden mellan åldersgrupper försvinner dock när vi kontrollerar för andra faktorer. När vi i den andra multivariata regressionsmodellen även lägger till de individuella värderingsfrågorna och perceptionerna syns tydligt hur påståendet om att ”det är bostadsbrist i kommunen där jag bor” slår ut effekten från många variabler. Oavsett delregion i Västra Götaland som en respondent bor i är det alltså främst den individuella perceptionen om bostadsbrist som påverkar sannolikheten att ange bostadsfrågor som ett samhällsproblem.

För att tydliggöra de signifikanta ($p < 0.1$) gruppsskillnader som återstår i den andra multivariata regressionen tar vi fram så kallade predicerade sannolikheter. De predicerade sannolikheterna bygger på resultaten från den logistiska regressionen i tabell 4 (Multivariat 2) där vi specificerar värdena på de signifikanta variablerna och sedan sätter resterande variabler till ett medelvärde. Fördelen med denna metod är att det ger en bättre bild av faktorer som utöver den statistiska signifikansen har störst faktisk påverkan. Vi undersöker i denna analys effekterna av variablerna att de aktivt söker bostad, kön, och av att de anser att det råder bostadsbrist i den egna kommunen. Även i denna analys framkommer att den största skillnaden finns vad gäller huruvida man anser att bostadsbristen är ett problem eller ej.

Resultaten från våra predicerade sannolikheter visar att könsskillnaden visserligen är signifikant, men att skillnaden mellan män och kvinnor är relativt liten. Kvinnor som söker bostad och anser att det är bostadsbrist har 26 procents sannolikhet att ange bostäder som samhällsproblem, medan män med samma egenskaper har 31 procents sannolikhet att ange bostäder. Snittskillnaden mellan män och kvinnor i de olika konstellationerna är cirka 3 procentenheter och därmed betydligt lägre än övriga faktorer. Något större skillnad finns kring huruvida en respondent aktivt söker bostad. För så väl män som kvinnor ökar detta sannolikheten att ange bostäder med cirka 7 procentenheter. Den entydigt starkaste effekten finns i att anse att det är bostadsbrist i kommunen. Att instämna med detta påstående ökar sannolikheten med 12 procentenheter för kvinnor och 15 procentenheter för män. Dessa resultat illustrerar tydligt att vår multivariata regressionsanalys visar att det primärt är synen på bostadsbristen, oavsett om en individ söker bostad själv eller inte eller vilken demografisk grupp individen tillhör, som påverkar sannolikheten att prioritera bostadsfrågan i samhällsdebatten.

Vem bryr sig om bostäder?

Det framkommer tydligt i analyserna från detta kapitel att bostadsfrågan i nuläget mest är en aktuell fråga på kommunal nivå, samt att det på den kommunala nivån finns ett antal signifikanta skillnader mellan olika grupper av medborgare. Bostadsbristen för unga nämns ofta i debatten om bostäder, men våra resultat visar att unga (16-29 år) endast är marginellt mer bekymrade för bostadsfrågan än äldre

(65-85 år): 20 procent bland de unga jämfört med 16 procent bland de äldre anger bostäder som ett av de viktigaste samhällsproblemen. Våra analyser visar också att varken unga själva eller de som instämmer i påståendet att det saknas bostäder för unga skiljer sig nämnvärt jämfört med andra grupper när vi kontrollerar för andra relevanta faktorer.

Det finns dock geografiska skillnader inom regionen, där göteborgarna oroar sig över bostadsproblem mer än andra i övriga Västra Götaland. Våra analyser på individnivå visar däremot, kanske föga förvånande, att det i första hand är de individer som anser att det råder bostadsbrist i den egna kommunen som också är mest troliga att ange bostäder som ett viktigt samhällsproblem. De geografiska skillnaderna inom regionen kanaliseras alltså genom verklighetsuppfattningar hos individerna. Sannolikheten att ange bostäder som samhällsproblem kan alltså inte enbart förklaras av att bo i en storstad, det är snarare en perception av bostadsmarknaden oavsett skillnader mellan stad och land som avgör.

Det kanske kan kännas självklart, men det sätt på vilket medborgarnas viktigaste frågor ofta behandlas i media kan vara politiskt problematiskt i ljuset av våra resultat. I det fall partierna agerar baserat på de aggregerade resultat som vanligtvis presenteras om medborgarnas viktigaste frågor så ignoreras i det närmaste alla frågor som är viktiga på kommunal nivå jämfört med de övergripande nationella resultaten och även de skillnader som finns mellan grupper i samhället. Resultatet från våra analyser visar att det är en specifik grupp individer som är oroade över bostäder, individer som på kommunal nivå anser att det är bostadsbrist och de som aktivt söker bostad, vilket tyder på att det är de som är personligt berörda. Sådana frågor, som helt enkelt är mindre relevanta ur en nationell synvinkel, riskerar att försvinna som brus i de stora undersökningarna och den offentliga debatten. En förhoppning är att våra resultat, baserade på den västsvenska SOM-undersökningen 2017, kan visa på behovet av en mer lokalt förankrad politisk debatt och fler lokalt förankrade opinionsundersökningar och analyser för att belysa de viktigaste samhällsproblemen för medborgarna inom andra kontexter än den nationella.

Noter

- ¹ SOM-institutet har sedan 1987 årligen ställt frågan om medborgarnas viktigaste samhällsproblem i den nationella SOM-undersökningen. Frågeformuleringen har förblivit helt oförändrad och lyder: ”*Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i Sverige idag? Ange högst tre frågor/samhällsproblem.*” Svarsformatet består av ett öppet fält där respondenterna har möjlighet att själva skriva tre samhällsproblem. Öppna frågor ställer hårda krav på kodningen av frågan till olika kategorier och SOM-institutet har utvecklat en väl beprövad kodningsmall med tydliga kriterier för olika möjliga samhällsproblem som kan beskrivas av respondenterna. Kodningen resulterar i slutet av bearbetningen i ett tjugotal övergripande kategorier, så kallade huvudkategorier, och ett större

antal underkategorier. Detta syftar till att ge oss en klarare bild av svenska folkets viktigaste samhällsproblem som de själva uttrycker dem utan att vi väljer ut ett antal frågor och problem bland vilka de får säga vilket de tycker är viktigast. Viktigt att poängtera i sammanhanget är att vi i kapitlets analyser inte lägger någon värdering i den ordning respondenterna skriver ned sina svar i. De upp till tre angivna svaren betraktas som lika viktiga, oavsett ordningsföljden.

- ² Göteborgsregionen: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungssund, Tjörn och Öckerö; Sjuhärad: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Värgårda; Skaraborg: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; FyrBoDal: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.
- ³ 'Nordost' innefattar stadsdelarna Angered och Östra Göteborg. 'Centrum & Linnéstaden' innefattar stadsdelarna Centrum och Majorna-Linné. 'Sydväst' innefattar stadsdelarna Askim-Frölunda-Högsbo och Västra Göteborg. 'Hisingen' innefattar stadsdelarna Västra Hisingen, Lundby och Norra Hisingen.

Referenser

- Budge, Ian & Dennis Farlie (1983) *Explaining and Predicting Elections: Issue Effects and Party Strategies in Twenty-three Democracies*, London: Allen & Unwin.
- Cohen, Jeffrey E. (1995). "Presidential Rhetoric and the Public Agenda." *American Journal of Political Science* 39(1): 87-107.
- Dagens Nyheter (2018) "Fakta i frågan: Hur stor är bostadsbristen." I *Dagens Nyheter*, 2018-08-08.
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/fakta-i-fragan-hur-stor-ar-bostadsbristen/>
- Gene Zucker, Harold (1978). "The variable nature of news media influence." *Annals of the International Communication Association*, 2(1), 225-240.
- Holmberg, Sören (1981). *Svenska väljare*. Stockholm: Liber Förlag.
- Martinsson, Johan & Ulrika Andersson (2018). *Svenska trender 1986-2017*. SOM-rapport 2018:1. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Martinsson, Johan & Ulrika Andersson (2018;2). *Västsvenska trender 1998-2017*. SOM-rapport 2018:22. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Martinsson, Johan & Marcus Weissenbilder (2018) "Viktiga valfrågor i Sverige – från miljö till invandring", i Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- McCombs, Maxwell E. & Donald L. Shaw (1972). "The Agenda-Setting Function of Mass Media." *Public Opinion Quarterly* 36(1): 176-187.

- Petrocik, John R. (1996) "Issue Ownership in Presidential Elections, with a 1980 Case Study." *American Journal of Political Science* 40:3, pp. 825-850.
- Walgrave, Stefan & Peter van Aelst (2006). "The contingency of the mass media's political agenda setting power: Toward a preliminary theory." *Journal of communication*, 56(1), 88-109.